

Sebastià Ivern Ibarra

EL TURISME EN TEMPS DEL *CORONAVIRUS*

TREBALL DE FI DE GRAU

dirigit pel Joaquim Queralt Basterra

Grau de Turisme

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Vila-seca

2020

RESUM

Aquest estudi té l'objectiu de calcular l'impacte de la malaltia infecciosa coneguda popularment com a *Coronavirus* dins la indústria turística en els seus dos epicentres, cronològicament, la Xina i Europa. Les nombroses investigacions al voltant d'aquest subjecte remarquen el profund efecte de la conjuntura envers aquest sector.

La velocitat de transmissió del *Coronavirus* ha negat ràpidament la quotidianitat de gran part de la població d'aquestes regions, amb mesures per aturar la seva expansió com el tancament de fronteres i/o el confinament total, entre altres, el qual ha minvat les seves economies, dins elles situant-se el turisme, un sector amb una participació destacada que ha patit unes conseqüències mai vistes amb anterioritat.

Paraules clau: *Coronavirus*, Xina, Europa, turisme.

ABSTRACT

This study aims to determine the impact of the infectious disease popularly known as *Coronavirus* within the tourism industry between its two epicentres, chronologically being China and Europe. Numerous investigations regarding this subject highlight the profound effect of this event on the sector.

The transmission speed of *Coronavirus* has quickly denied daily habits for much of the population from these regions, with measures to stop its expansion such as border closures and/or total confinement, among others, which has shrunk its economies, with tourism being a prominent sector that has suffered such consequences that had never been seen before.

Key words: *Coronavirus*, China, Europe, tourism.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	4
1.1. Objectius i preguntes d'investigació	5
1.2. Plantejament metodològic	6
1.3. Limitacions	6
1.4. Estructura del treball	6
2. REREFONS I MARC TEÒRIC	8
2.1. Què és una <i>crisi</i> ?	8
2.2. Com afecten les crisis a la població?	8
2.3. Els viatges i les malalties infeccioses	9
2.3.1. Les epidèmies i pandèmies en l'antiguitat	10
2.3.2. Les epidèmies i pandèmies contemporànies	12
2.4. Actuacions davant una amenaça sanitària	14
2.5. Les malalties infeccioses afecten el turisme	16
3. EL CORONAVIRUS EN EL MÓN	19
3.1. El fenomen del <i>Coronavirus</i>	19
3.2. Efectes del <i>Coronavirus</i> sobre el turisme	20
3.3. La recuperació turística i factors que intervenen	23
4. EL CORONAVIRUS COLPEJA LA XINA	25
4.1. El <i>Coronavirus</i> en el seu primer epicentre	25
4.1.1. Economia de la Xina	26
4.1.2. El sector terciari (o serveis)	27
4.1.3. Turisme a la Xina	28
4.2. El <i>Coronavirus</i> i el turisme a l'Àsia i el Pacífic	30
4.2.1. Turisme internacional durant el virus	31
4.2.2. Turisme domèstic	32
5. EL CORONAVIRUS IMPACTA EUROPA, EL SEGON EPICENTRE	35
5.1. Economia europea durant el <i>Coronavirus</i>	37
5.2. El sector turístic durant la crisi	40
5.3. Evolució del sector hotelier	42
5.4. El futur turístics europeu dividit en fases	44
5.5. Les interaccions auguren un futur positiu	45
6. CONCLUSIONS	47

1. INTRODUCCIÓ

El turisme és un sector amb una importància cabdal en el desenvolupament de moltes regions arreu del món. Darrerament, aquest s'ha posicionat al capdamunt de diverses economies gràcies al seu constant augment tant en participació com ingressos, convertint-se en una de les indústries que més ràpidament evoluciona.

Durant el 2019, el turisme internacional va créixer fins el miler i mig de milions de persones (+4% respecte l'any anterior), reafirmant-se com un sector líder i resistent (OMT, 2020). Així, durant el 2020 també s'esperava un augment relatiu interanual similar, però tot i ser previsions precises, aquestes no tenen en compte la possible ingerència d'algun factor aliè a la seva activitat, com podria ser una crisi econòmica, un desastre natural o un risc sanitari a gran escala, i amb la volatilitat que experimenta el sector turístic, aquests poden tenir un impacte transcendent.

D'aquesta manera, conjuntures com les viscudes durant i després de la crisi financera del 2008, fenòmens com terratrèmols, tsunamis o huracans o malalties infeccioses, per exemple, tenen un alt grau d'afectació envers el turisme.

Les malalties infeccioses doncs, amb el poder de convertir-se en epidèmies o, fins i tot, pandèmies, a més a més de tenir rellevància en els àmbits econòmic i social, pot extrapolar les seves conseqüències a la indústria turística, perquè amb les mateixes persones tractant-se dels vectors de transmissió de la malaltia, un desplaçament d'un individu infectat, independentment de la motivació que persegueix, tindria la capacitat de convertir els seus viatges en una amenaça potencial.

Amb això, la humanitat s'ha vist enfrontada amb una gran diversitat d'epidèmies i/o pandèmies que han deixat, en major o menor grau, la seva petjada en la història. Alguns tràgics exemples podrien ser la *Pesta Negra*, la *Grip Espanyola* o el *SIDA*, i entre totes acumulen milers de milions de defuncions que no només impacten en la població mundial, sinó en els fonaments que la sustenten.

El virus *SARS-CoV-2*, el causant de l'actual malaltia coneguda com a *Coronavirus* (o *Covid-19*), es tracta d'un dels molts agents infecciosos que ha sorgit en els darrers anys, però tot i no tenir una letalitat absoluta comparable amb d'altres, les conseqüències que ha portat respecte el turisme mundial han resultat tant inesperades com catastròfiques i sense precedents.

1.1. Objectius i preguntes d'investigació

El turisme, tractant-se d'una de les activitats més rendibles per a molts països, també és una de les principals víctimes durant l'actual situació en la lluita contra el *Coronavirus*. D'aquesta manera, aquest treball té l'objectiu de donar una perspectiva global de la mateixa, i també concreta dins la indústria turística, amb una inclinació cap al sector de l'allotjament turístic.

La malaltia, encara que cada cop menys, es troba vigent en la societat, i tot i que amenaça amb tornar a finals del present any, ja ha tingut unes conseqüències de les quals encara es té incertesa d'on podrien arribar. No obstant, és interessant observar les prediccions realitzades pels principals organismes de la *Salut* i el *Turisme*, així com també l'evolució de les mateixes respecte a la malaltia que va sorgir a la regió xinesa de Wuhan.

En aquest context i centrant l'estudi en els dos epicentres de la pandèmia, es poden formular les preguntes següents, amb la consegüent resposta al llarg del projecte:

✚ *Quin tipus de relació tenen les malalties infeccioses i el turisme?*

✚ *Quin impacte tindria aquesta malaltia en el turisme mundial?*

✚ *Patirà alguna variació el paradigma del viatger anterior?*

✚ *Quines actuacions poden realitzar les diferents entitats del sector turístic durant i després una crisi d'aquestes dimensions?*

1.2. Plantejament metodològic

Per a la realització d'aquest treball, les referències més importants són aquelles fonts d'informació disponibles en forma d'articles, notícies i projectes, així com també *webinars* de manera menys destacada.

Aquesta literatura serà necessària en passat i en present. En primer lloc, es pretén fer la vista enrere per analitzar els fenòmens epidèmics i pandèmics al llarg de la història i, més concretament, a principis de segle, així com els efectes que han tingut aquests sobre la societat, l'economia i el turisme. En segon lloc, l'estudi se centrarà en l'actualitat, amb diverses dades sobre el *Coronavirus* i el seu impacte en aquests mateixos tres àmbits, amb èmfasi de l'últim.

Les diferents fonts tindran una significativa utilitat en la totalitat del projecte, posant aquest fenomen en context, exposant-lo tal i com es presenta i analitzant les seves conseqüències a la Xina i Europa.

Tot el material utilitzat es trobarà degudament referenciat dins l'apartat corresponent a la *Bibliografia*, al final.

1.3. Limitacions

L'estudi analitzarà una situació vigent i/o en procés, així com també s'exposaran les diferents conseqüències i les alternatives i possibilitats per a esdeveniments futurs respecte a la malaltia del *Coronavirus*. D'aquesta manera, tot i que la informació de fenòmens anteriors és extensa i diversa, aquella referent a la conjuntura actual és limitada, incompleta i, en ocasions, amb prediccions poc acurades, el qual no és degut a la qualitat de les fonts, sinó a la incertesa sobre l'evolució de la pandèmia.

1.4. Estructura del treball

Aquest treball es troba organitzat en sis apartats estructurats de la següent manera:

Primerament, en l'apartat dos, després de fer una breu definició de la paraula *crisi* i el que aquesta suposa, es posarà aquest fenomen en context, concretament connectant-lo amb les malalties infeccioses convertides en epidèmies i/o pandèmies, alhora relacionant-les amb els diferents desplaçaments que ha dut a terme l'ésser humà des de temps molts llunyans, podent haver canviat la història.

Després, el tercer apartat començarà a tractar la pandèmia viscuda arreu del món en concret. Així, es començarà amb els seus inicis, i s'anirà explicant i desglossant els seus efectes en l'àmbit del turisme, oferint finalment algunes claus de cara a la recuperació, i quines destinacions podrien fer-ho amb anterioritat.

Una vegada conegut l'impacte de la malaltia en el turisme mundial i entenent la gravetat de la situació, es dona començament a l'anàlisi del primer epicentre de la pandèmia, és a dir, la Xina. Primer, es vol posar aquest país en context pel que fa a la seva situació econòmica i, sobretot, turística, els darrers anys. Així, més endavant, es procedeix a detallar en termes absoluts i relatius la repercussió del *Coronavirus* i totes les mesures aplicades per frenar-los. Finalment, es farà esmena a la situació que viu el país xinès durant el seu començament de la recuperació, comparant-la amb l'any previ per entendre-la amb adequació.

Per finalitzar, el darrer apartat serà en el segon epicentre declarat per l'OMS, és a dir, el continent europeu. Es veurà que a partir del març la tendència habitual va patir un canvi de dimensions, possiblement, mai vistes amb anterioritat. Alhora, es voldrà mencionar l'abast i la durada d'aquestes conseqüències, així com també les previsions i plans que es tenen de cara al futur, aportades tant per entitats professionals i el comportament de la població.

Amb tota aquesta informació, es donarà clausura al treball donant unes conclusions amb un breu resum del mateix, tractant de respondre les preguntes que s'han plantejat des del seu inici.

2. REREFONS I MARC TEÒRIC

2.1. Què és una *crisi*?

La paraula *crisi* té diverses accepcions, però no totes tenen la mateixa adequació segons el fenomen de què parlem. Així, l'accepció corresponent que es tracta seria la següent: *Canvi brusc, favorable o advers, en el curs d'una malaltia* (DIEC).

D'aquesta definició es pot extreure que una crisi és una situació excepcional amb una conseqüent repercussió, tot i que pot implicar tant alguna connotació positiva com negativa. En el cas de voler incloure dins la definició les seqüeles que pot comportar, podrien utilitzar-se altres paraules, com *desastre*, definida com *desgràcia greu, ruïnosa, gros infortuni, esdeveniment funest* (DIEC).

No obstant, és necessari puntualitzar que aquestes definicions estan subjectes a canvi i/o interpretació segons l'editorial de la font utilitzada, de manera que amb la finalitat d'homogeneïtzar aquest treball, s'utilitzarà la paraula *crisi* per referir-se a la situació que viu el món a causa del virus del *Covid-19*.

2.2. Com afecten les crisis a la població?

A mesura que han passat els anys, dècades, etc., han sigut diverses les ocasions en què s'ha sacsejat les bases de la civilització mitjançant fenòmens que han tingut un impacte directe o indirecte sobre la vida de les persones. Aquests esdeveniments han sigut classificats per l'*Organització Mundial del Turisme* de la següent manera:

- ✚ *Ambientals*: fenòmens geològics, climàtics i situacions provocades per l'ésser de l'humà, com per exemple podrien ser el canvi climàtic i la desforestació.
- ✚ *Socials i polítics*: revoltes, crims, actes de terrorisme o cops d'estat, etc.
- ✚ *Higiènics*: epidèmies i malalties que afecten l'ésser humà i/o animals.
- ✚ *Tecnològics*: accidents de tràfic i fallides de sistemes d'intel·ligència.
- ✚ *Econòmics*: fluctuacions de divises i crisis financeres.

Així, la literatura se n'ha fet ressò dels mateixos, analitzant les seves respectives repercussions en els diferents àmbits de la societat.

Entre aquests, un dels protagonistes més tractats és el de les empreses, l'activitat de les quals es troba compromesa segons les vicissituds de les diferents crisis o desastres sobre les que tenen poc control en la majoria dels casos. Més concretament, trobem les empreses fonamentades gràcies al turisme, que tenen un alt grau de correlació envers la conjuntura viscuda, i per aquesta raó han sigut subjecte d'alguns estudis amb l'objectiu de conèixer no només els problemes als què s'enfronta, però sobretot les solucions.

Segons el tipus de crisi, les actuacions per tractar les seves conseqüències estaran enfocades en una direcció o una altra. Per exemple, després d'un atac terrorista, la resposta no serà la mateixa que davant la depreciació del ruble rus. El primer, suposa una inseguretat que afecta a la percepció d'una destinació a gran escala; i el segon provoca un descens de la demanda provinent d'un mercat en punts del mapa més o menys importants en número.

El tractament d'una crisi pot ser individual de les empreses, amb les actuacions anant encaminades a la millora de l'eficiència de l'activitat amb l'ús (o desús) de diferents polítiques de preus (*Revenue Management*) o campanyes de màrqueting, entre d'altres. Per una altra banda, un sector de la importància del turisme, amb una contribució del 10,4% en el PIB mundial segons dades de *World Travel & Tourism Council* per al 2018, també gaudeix d'un tractament col·lectiu amb la participació d'altres agents, com el govern gestor corresponent, amb mesures econòmiques o promocionals, entre d'altres.

2.3. Els viatges i les malalties infeccioses

Al llarg de la història, els avenços afavorint el desenvolupament del turisme s'han anat succeint. Per exemple, durant l'època dels Egipcis, els Grecs i, més endavant,

els Romans (4850 A.D. – 300 D.C.) es començaven a donar casos de desplaçaments de persones amb motius comercials, educatius i religiosos (The Traveling and Tourism Promoters, s.a.). Altres esdeveniments posteriors, com l'interès suscitat pel mercader i viatger venecià Marco Polo amb els seus desplaçaments per Orient, serveixen d'antecedent per comprendre la tendència que agafaria el turisme.

Més endavant, una de les creacions més destacades va ser la coneguda com *Grand Tour* (1613-1785), considerada l'antecessora del turisme modern, i consistent en diversos recorreguts estesos entre la població anglesa (i més tard europea) de classe alta pel continent, que trobaven en els viatges i el coneixement adquirit en aquests un símbol d'estatus (The Traveling and Tourism Promoters, s.a.).

Finalment, tot i els daltabaixos ocasionats per la conjuntura viscuda en algunes parts del globus (guerres, pandèmies o desastres naturals, etc.), a partir de la finalització de la *Segona Guerra Mundial* (1939-1945), el turisme va agafar una tendència creixent que s'ha mantingut més o menys estable fins l'actualitat.

Així, tot i els múltiples beneficis que sorgeixen de practicar aquesta activitat, la modificació en els patrons de conducta i consum de la població també s'ha trobat directament relacionada amb l'augment d'algunes malalties infeccioses entre la població mundial, és a dir, de les epidèmies i pandèmies (diferenciades segons l'augment geogràfic de la malaltia i l'expansió dels contraents).

2.3.1. Les epidèmies i pandèmies en l'antiguitat

La gran majoria de malalties infeccioses en forma d'epidèmia i/o pandèmia poden trobar-se més extensament documentades avui en dia, però ja en dates molt anteriors existien casos que van poder tenir un gran impacte en l'evolució de la societat. Reprenent l'exemple anterior de l'època Romana, el seu imperi va veure's derrotat a mans dels bàrbars degut a causes econòmiques, polítiques i socials després de la seva divisió en dos quan va morir l'emperador Teodosi, l'any 395

(Daley, 1998), però alguns autors ho connecten amb la influència de la coneguda *plaga Antonina*, amb dos focus entre els anys 165 i 180 i contagiada a través dels soldats que tornaven de combatre a Orient (Littman, 1973), amb un resultat estimat d'unes 5 milions de persones que van perdre la vida, incloent la de l'emperador Lucius Verus (BBC News, 2005), desestabilitzant el règim.

Més endavant, l'any 541 va suposar l'inici de la *plaga Justiniana*, la qual va originar-se en el port egipci de Pelusium, després de ser transportada per rates portadores de puces infectades amb la pesta bubònica que arribaven en els vaixells mercaders des d'Euràsia, i va truncar les intencions del nou imperi Romà d'Orient de continuar amb la seva expansió per Itàlia (ara ocupada pels gòtics) i el nord africà (pels vàndals) durant les seves primeres dècades de regnat, ràpidament estenent-se per Àsia, el nord d'Àfrica, Aràbia i Europa a través de les connexions portuàries, deixant en les seves mans la vida d'entre 30 i 50 milions de persones, molt a prop de la meitat dels habitants que hi havia en aquella època.

Les xifres indiquen que l'impacte sobre la demografia va ser devastador i, en conseqüència, la capacitat per part de l'exèrcit Romà de reclutar nous soldats a les seves files va veure's molt perjudicada, paral·lelament creant una inflació sense precedents que va resultar en l'empobriment de les classes populars i, alhora, afectant també a la mortalitat d'aquestes.

Els pròxims dos segles, aquesta pandèmia va paraitzar la majoria dels intercanvis comercials (Sabattani, et al., 2012).

Segles més tard, una altra de les majors pandèmies que va viure la humanitat va ser la *Pesta Negra* durant el segle XIV, assolint el seu pic entre els anys 1346 i 1353. Aquesta va originar-se a l'Àsia Central, i va estendre's a través d'Europa després d'arribar el 1346 a Crimea acompanyada, suposadament, de l'exèrcit mongol. Així, mitjançant les habituals rutes de comerç (sobretot marítimes) i les campanyes d'altres exèrcits, la pandèmia va procedir a la seva expansió (Bramanti, et al. 2016) mitjançant les puces allotjades en les rates que viatjaven en vaixells mercaders.

Igualment al cas resumit amb anterioritat, les conseqüències sobre la població i l'economia van ser desastroses, amb entre un i dos terços de la població europea perdent la vida durant aquell segle (Austin Alcon, 2003). La proporció exacta es desconeix degut a la disparitat dels escrits de diferents autors.

Aquestes dues últimes pandèmies tenien un tret en comú, i és que van ser provocades per la mateixa bactèria, *Yersinia pestis*.

2.3.2. Les epidèmies i pandèmies contemporànies

Posant el focus en el període contemporani, el qual es troba documentat més extensa i precisament, destaca la *grip del 1918* (popularment coneguda com la *grip espanyola*), una pandèmia que va passar més desapercibuda del que hauria degut a la conjuntura que vivia el món a causa de la Primera Guerra Mundial (1915-1919).

Tenint una duració entre els anys 1918 i 1919 amb tres onades ben diferenciades, ½ miler de milions de persones van resultar infectades i va deixar pel seu pas unes 50 milions de vides. Moltes d'aquestes van ser provocades no tant pel causant en ell mateix, el virus *H1N1*, però per complicacions durant la malaltia, com seria el cas de la pneumònia (Taubenberger, et al., 2006). Com a dada comparativa, la *Gran Guerra* va deixar pel seu pas en el camp de batalla un total de 9 milions de vides.

No obstant, l'afectació entre els diferents segments de la societat va ser inesperada. Aquesta tipologia de malalties acostuma a tenir els pitjors desenllaços entre la població gran (>65 anys) i molt jove (<5 anys), però en el cas present va tenir una inesperada alta mortalitat en els joves d'entre 25 i 45 anys, possiblement connectat a l'estat en el qual deixaven el conflicte bèl·lic (Taubenberger, et al., 2006).

L'origen roman avui en dia un misteri, però algunes fonts proposen uns inicis del virus a la Xina durant el 1917, i hauria sigut contagiats per Europa, en una primera onada, mitjançant els 140 mil treballadors de la nació asiàtica que van reclutar els

governos francesos i britànics per exercir treballs manuals per alliberar tropes durant el període bel·ligerant (Andrews, 2016). D'aquesta manera, el nom d'aquesta pandèmia no vindria determinat tant pel seu origen, com era comú creure durant l'època, sinó pel nombre de baixes que va haver al país ibèric, traient la vida també del Rei Alfons XIII (Taubenberger, et al., 2006). L'última onada de contagis va tenir lloc durant la tornada de la Guerra, quan els exèrcits van reprendre el camí de tornada a les seves llars, estenent el virus des dels seus cossos a través de les rutes de transport, sobretot les més populars (The Conversation, 2020).

Entre les repercussions més significatives a curt termini van destacar l'escassetat laboral i la pujada de sous, fruit de la pèrdua d'una part important de la població activa (Brainerd, et al., 2003), així com també l'ordre de confinament en algunes parts del món, més senzill d'oïr degut al delicat estat de salut de la població, tot plegat afectant el desenvolupament de molts sectors econòmics.

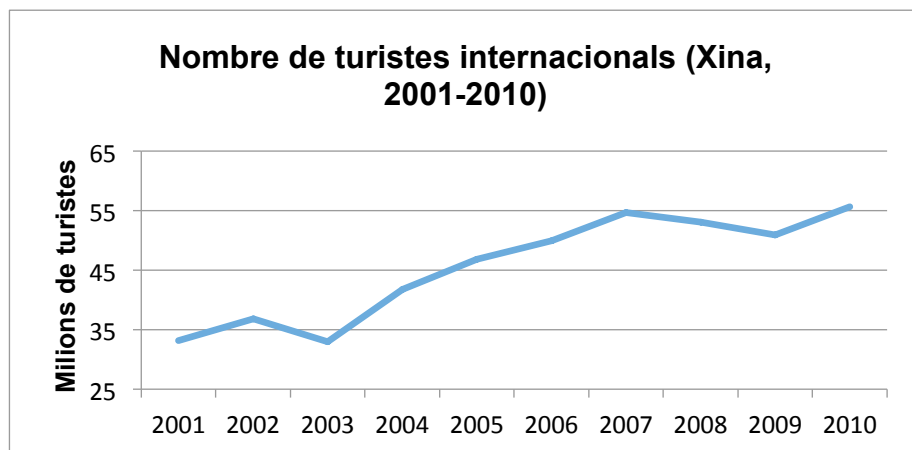
Entrats ja en el nou mil·lenni, el mateix subtipus de virus va ser el causant de la *grip A* entre el 2009 i 2010, i encara que les persones infectades van ser superiors als de la *grip espanyola* (entre 700 milions i 1.400 milions), el nombre de morts va ser molt inferior (entre 151.700 i 575.400 persones), amb els pitjors casos donant-se al sud-est asiàtic i al continent africà, on l'accés a mètodes per prevenir i tractar la malaltia era limitat (CDC, 2012). Així mateix, un article del 2010 (DeNoon) afirma que els números no són gaire diferents d'aquells de la grip estacional.

No obstant, abans que arribés la *grip A*, el novembre del 2002 va aparèixer per primer cop l'anomenat *SARS*, per les seves sigles en anglès *Severe acute respiratory syndrome* (en català, *síndrome respiratori agut greu*). El virus va identificar-se com el primer cep de *SARS Coronavirus* (*SARS-CoV* o *SARS-CoV-1*), relacionat amb el *SARS-CoV-2* que causa l'actual *Covid-19*.

L'origen es troba dins una cova al sud la Xina habitada per l'espècie de *ratpenats de ferradura petits*, i des d'aquí va expandir-se arreu del món mitjançant els viatges de

diferent índole, tot i que comparat amb episodis anteriors, només va costar la vida de 750 persones en 37 països (The Guardian, 2018).

Durant l'any que va durar l'epidèmia (continguda el 2003), la Xina va perdre un 9,4 milió de turistes internacionals i entre 30 i 50 milers de milions de dòlars (Joppe, 2020), i altres països també afectats, com Malàisia, van aplicar mesures com confinaments d'una setmana, i l'obligació d'obtenir certificats mèdics per part dels visitants xinesos, entre d'altres (The Star, 2020). No obstant, els països afectats, principalment a l'Àsia, van continuar amb una evolució del turisme positiva a partir del 2004, havent suposat el virus un fre puntual en el seu desenvolupament, ja que la recuperació va ser gairebé immediata.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de The World Bank

2.4. Actuacions davant una amenaça sanitària

Mitjançant aquest repàs d'algunes de les epidèmies i pandèmies més destacades de la història, es pot concloure que els viatges tenen un paper molt destacat en l'emergència, transmissió i expansió de les malalties infeccioses. La seva justificació rau en el fet que diferents mobilitzacions -com les migracions, el comerç o els viatges internacionals-, "no només duen amb elles els seus costums, patrons de comportament o preferències culturals, sinó que també els acompanyen la seva composició genètica, historial immunològic d'infeccions o microorganismes, creant un marc idoni per a la mescla de reserves genètiques, ocasionant un volum, velocitat

i afectació de les malalties infeccioses sense precedents” (Wilson, 1995). D’aquesta manera, aquestes mobilitzacions també afecten en la manera com les epidèmies/pandèmies es propaguen i sincronitzen en el temps (Mangili, et al. 2005).

Davant aquest panorama cada vegada més delicat, les actuacions dels organismes de govern en l’àmbit regional, nacional o d’altres superiors és de vital importància. Així, un estudi de Camitz i Liljeros (2006) va analitzar l’eficiència de les restriccions en els viatges com un mètode per reduir el contagi de malalties infeccioses.

Els resultats van veure que, en front d’una epidèmia del nivell del SARS (2002), una prohibició en els viatges a partir dels 50 quilòmetres reduiria dràsticament la velocitat en la qual s’expandiria, fins i tot si no es compleix al 100%.

Per exemple, durant l’amenaça d’aquesta mateixa malaltia, el SARS, una de les accions proposades per l’*Organització Mundial de la Salut (OMS)* va ser la limitació de viatjar a les províncies de Beijing i Shanxi (a la Xina), Hong Kong (a la Regió Administrativa de Hong Kong) i Toronto (al Canadà), tres dels països amb més casos diagnosticats amb 5.327, 1.755 i 251 casos, respectivament, excloent els viatges essencials (WHO, 2004). Després, altres mesures a la Xina van ser l’exigència d’obtenir certificats mèdics demostrant abans d’emprendre un viatge que no eren portadors del virus SARS-CoV (TheStar, 2020), e.a.

Més endavant, quan va començar la *grip A*, el 2009, la mateixa OMS sembla que va rectificar, recolzada per diversos estudis, quan no va recomanar que s’exercissin restriccions per viatjar i, a més a més, va afirmar que aquesta acció tindria un efecte molt petit a l’hora d’aturar el virus (*H1N1*) i fins i tot negatiu de cara a la població. Així, les recomanacions per a combatre l’epidèmia van reduir-se a prendre les mesures bàsiques de prevenció per emprendre un viatge, i evitar viatjar i buscar ajuda mèdica en el cas d’estar malalt (WHO, 2009).

Sense detriment de les diferents mesures per pal·liar una epidèmia o pandèmia i l'efecte d'aquestes, seria prou encertat, encara sense tenir tota l'evidència, afirmar que les malalties infeccioses afecten al turisme.

2.5. Les malalties infeccioses afecten el turisme

Entre les diferents raons per emprendre un desplaçament, el turisme té una relació directa amb les malalties infeccioses i, per tant, les epidèmies i pandèmies. El motiu és que els mateixos viatgers són “vectors de transmissió” d'una potencial malaltia infecciosa, creant un entorn idoni per a la seva expansió (Wilder, 2005). L'actual pandèmia de *SARS-CoV-2* (o *Covid-19*) és un exemple molt acurat, demostrant la velocitat i facilitat amb què pot transmetre's aquesta tipologia de malalties, obligant als diferents governs a prendre mesures de contingència com el confinament de la seva població o el tancament de fronteres per aturar la seva extensió.

Aquestes mesures impliquen frenar l'activitat de moltes empreses, mentre altres costos, com proveir els hospitals o en *Investigació i Desenvolupament (I+D)* creixen. Així, l'efecte sobre l'economia dels països afectats és prou significatiu, i les conseqüències incrementen a mesura que avança la malaltia, sobretot en les regions que tenen el turisme com la seva font principal d'ingressos.

Avui en dia, l'*Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament de l'Economia (OCDE)* ha calculat que cada mes de confinament significaria una pèrdua de dos punts respecte el PIB global, acusant un impacte superior en les destinacions que depenen del turisme, liderat per Grècia amb una caiguda del 35% de l'activitat, i amb Espanya al cinquè lloc, amb el 30% (LaVanguardia, 2020).

La tendència del turisme no només en aquestes destinacions, sinó també en les d'arreu del món parteix de diversos punts. En primer lloc, la seva dinàmica global es veu greument afectada degut a les recomanacions d'organismes com l'*OMS* o, en casos més greus, les restriccions dels governs de cada nació. Posant a Hong Kong com a exemple durant l'epidèmia del *SARS* (2002), la malaltia va tenir la màxima

preocupació entre els mesos d'abril i maig del 2003, i empreses com els establiments hotelers ho van reflectir a la perfecció, amb una caiguda de l'ocupació hotelera que per aquests mesos va baixar des del 87 i 83%, el 2002, fins al 22 i 17%, el 2003, així com també les seves tarifes van disminuir un 22,6 i un 12,6%, per l'abril i el maig respectivament, i va mantenir-se envoltant el 10% fins al setembre (Lo et al., 2007). A més a més, l'article que aporta aquestes dades afegeix que molts establiments van aprofitar la conjuntura per tancar el seu servei i reduir els costos operacionals o realitzar algunes reformes, amb el qual l'efecte va ser pitjor en el sector al no constar aquests hotels dins els seus càlculs.

En segon lloc, molts espais dedicats a l'oci serveixen de complement, o fins i tot en alguns casos de motivació principal, per a l'activitat turística, reforçant la seva capacitat d'atracció (restaurants, centres comercials o parcs temàtics, entre altres). No obstant, durant aquests episodis epidèmics i/o pandèmics existeix la possibilitat de la clausura de diverses activitats econòmiques, com les d'aquestes dedicades a l'oci, sobretot aquelles que suposen una relativament important acumulació de persones en un espai delimitat (Monterrubio, 2010).

Els motius del tancament poden tenir el seu origen en la mateixa empresa, que tindria una percepció del risc de contagi massa alta com per continuar amb el seu comès; en els clients potencials, conscients de la perillositat que significaria formar part d'aquesta tipologia d'esdeveniments i resultant en una escassa o nul·la afluència de persones; o en els organismes de govern, decretant una prohibició que suposaria que es donin les dues situacions anteriors, de manera separada o conjunta (clausura de negocis i/o confinament).

Independentment de la raó que segueixi a la clausura dels espais d'oci, l'acte de no poder optar a les diverses oportunitats que aquest ofereix tindria un efecte indirecte sobre el turisme, ja que l'atracció de la zona es veuria severament reduïda, com a mínim durant la durada de la conjuntura.

En tercer lloc, diversos esdeveniments com el terrorisme, els desastres naturals o les epidèmies contra la salut tenen un impacte negatiu per a la imatge d'una destinació turística, tant a curt com a mitjà i llarg termini. D'aquesta manera, les zones víctimes d'un episodi epidèmic poden ser percebudes pels visitants potencials com *insegures* i, per tant, patir les conseqüències sobre l'economia més enllà de la crisi (Insch et al. 2014).

L'abast de les repercussions sobre la imatge d'una destinació turística durant o després una crisi pot ser mitigat o agreujat pel govern d'una regió i la seva cobertura mediàtica. El primer pot tenir una actuació esperançadora de cara a la represa de la normalitat, o pel contrari, aplicar mesures que l'endarrereixin, com en el cas asiàtic després de l'epidèmia de SARS (2002), on el Bob McKercher va acusar els governs d'exagerar en la seva reacció en un article publicat el 2004 (*Over-reaction to SARS and the collapse of Asian tourism*). Per una altra banda, els segons també tenen un paper informatiu important, moltes vegades sent acusats amb la paraula *sensacionalista* per la població.

En l'actualitat, algunes eines a l'abast de moltes persones, com Internet, permeten donar una visibilitat sense precedents a un ventall ampli de coses, entre elles les destinacions. La gran quantitat d'informació disponible pot tenir un efecte desfavorable respecte aquestes, com per exemple el cas de la ciutat de Mèxic, percebuda com insegura degut als diversos casos de crim organitzat en els últims anys, fins i tot amb alguns governs publicant advertiments sobre la regió (Monterrubio, 2013). No obstant, menys conegut és que la ciutat té un dels majors ràtios entre policies i habitants del món, amb una figura de l'autoritat per cada 100 ciutadans (Burson, 2014). Amb això, es pot apreciar el poder d'aquestes eines, que són capaces de formar la base de l'opinió de moltes persones amb allò que poden veure o llegir a la xarxa, e.a.

Seguint al títol de l'apartat, aquestes malalties sí que afecten, i molt, sobretot d'una manera indirecta.

3. EL CORONAVIRUS EN EL MÓN

3.1. El fenomen del *Coronavirus*

El *Covid-19* (comunament conegut com *Coronavirus*) és una malaltia infecciosa causada pel virus SARS-CoV-2. Tot i que la primera infecció data del 17 de novembre del 2019, la malaltia va identificar-se el desembre a Wuhan, la capital de la província xinesa de Hubei, estenent-se fins a ocasionar l'actual pandèmia del *Coronavirus*. Amb l'evolució progressiva d'aquest fenomen, el mes de maig va superar les 300 mil defuncions i els 5 milions d'afectats en tot el món.

Els símptomes inclouen sobretot febre, tos i dificultat per respirar, entre altres, i encara que la majoria dels casos presenten una simptomatologia lleu, n'hi ha d'altres que resulten fatalment en pneumònia greu o disfunció multiorgànica.

L'OMS va considerar-la un *brot epidèmic* el 30 de gener del 2020, incrementant el seu nivell a *pandèmia* l'11 de març del mateix any (OMS, 2020).

Tot i l'escassa preparació de moltes nacions enfront aquest tipus de virus, aquesta no és la primera vegada que afecta a la població humana. Com ha sigut anotat prèviament, l'extensament documentat SARS (2002) va ser el primer cas d'aquesta tipologia de virus, però menys conegut és que va haver un segon sorgit el 2012, anomenat MERS-CoV, per les seves sigles en anglès *Middle East Respiratory Syndrome* (en català, *síndrome respiratori de l'Orient Mitjà*).

Aquest últim, originat a l'Aràbia Saudita i encara present en l'actualitat, ha ocasionat més de dos milers d'infeccions, amb 862 persones que han perdut la vida en conseqüència (OMS, 2020). Així, pot veure's que una de les dades més destacades és la letalitat del 34% que té aquest cep, encara que el nivell de transmissió és molt menor que no pas el SARS-Cov i/o SARS-Cov-2.

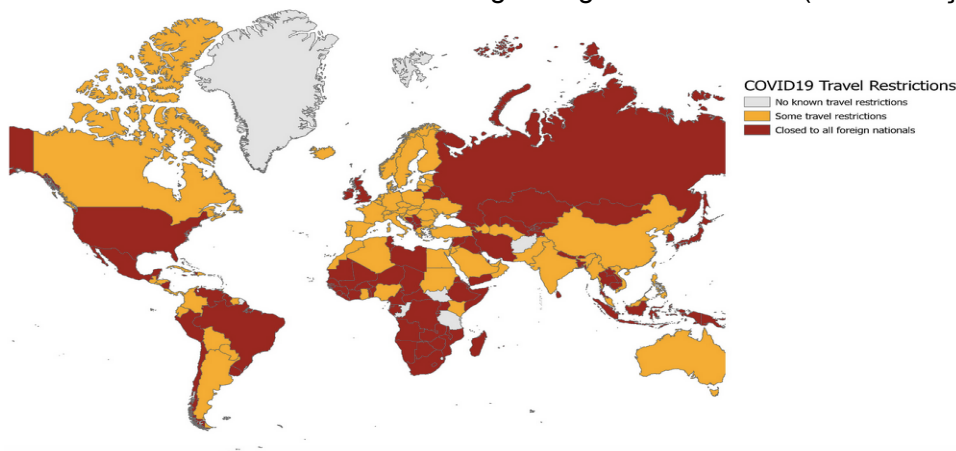
El darrer (*SARS-Cov-2*) és el virus causant de l'actual pandèmia, el tercer d'aquest gènere (anomenat *Betacoronavirus*). D'aquesta manera, inicialment van prendre's algunes mesures que recordarien a la reacció dels òrgans de govern durant el 2003, després d'observar l'alta velocitat de transmissió i la letalitat que estava tenint el virus durant els primers mesos de contagi. No obstant, amb el pas del temps i l'evolució de la situació pandèmica, aquestes s'han vist incrementades fins al confinament total en moltes regions del món.

3.2. Efectes del *Coronavirus* sobre el turisme

El *Covid-19* no es tracta de la malaltia més infecciosa en la història de la humanitat, ni tampoc la més mortífera, però les seves característiques epidemiològiques han provocat una extensió del virus sense precedents en la societat moderna que han tingut, tenen i tindran un impacte, també sense precedents, en l'economia i, en concret, en la branca de la mateixa que es tracta en aquest treball, el turisme.

La repercussió que ha tingut ha provocat que, començant des del seu epicentre al gener i fins a la majoria dels països del món el març, diverses polítiques per *frenar la corba* fossin aplicades, amb mesures com el tancament de fronteres, prohibicions d'entrada o sortida del país, restriccions del visat o suspensions de vols, entre altres més concretes i adequades a la situació de cada país (Kiernan et al., 2020).

Títol: Països amb restriccions de viatges degut al *COVID-19* (31 de març)

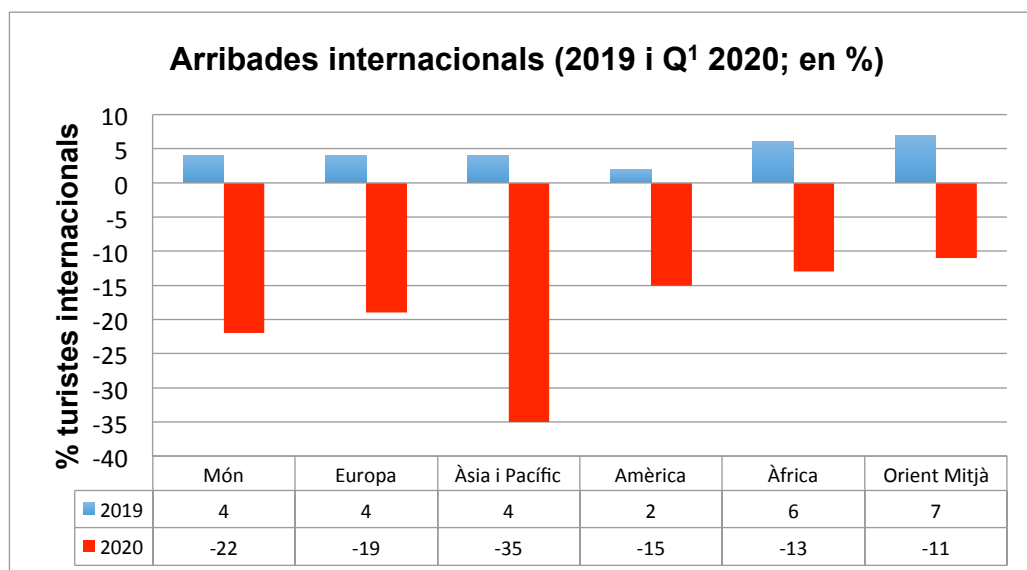

Font: Gössling, et. al (2020)

En general, els governs de gran part dels països del món van imposar alguna mena de restricció envers els viatges segons dades actualitzades a l'abril.

Així, encara és molt aviat per conèixer amb exactitud l'impacte de la conjuntura vigent sobre l'economia d'aquests països i, més concretament, sobre el turisme, principalment degut a la incertesa que envolta l'evolució d'aquest fenomen. No obstant, és possible utilitzar les diferents dades disponibles per establir prediccions. Així, dues de les referències més tractades són el SARS (2003) i la Crisi Econòmica Mundial (2009), que també van sacsejar tot el món.

Els patrons d'aquestes crisis, sumades a les mesures de confinament, prohibició de viatges i tancaments de fronteres d'alguns països, entre altres, han portat a l'*Organització Mundial del Turisme (OMT)* a preveure una caiguda en els viatges internacionals d'entre el 60 i el 80% respecte als 1.460 milers de milions de turistes que s'estima que van realitzar algun d'aquests viatges el 2019, segons dades del 7 de maig (OMT, 2020), inferior al creixement del 3-4% esperat a finals de l'any anterior i endarrerint l'evolució -generalment favorable- del turisme a dades d'anys enrere, el qual suposaria una pèrdua d'entre 834,5 milers de milions i de poc més d'un bilió d'euros en ingressos per turisme internacional (OMT, 2020). Aquests nombres disten molt de la previsió inicial, a principis de març, d'una caiguda d'entre l'1 i el 3% en el turisme internacional respecte l'any anterior, el qual demostra la vulnerabilitat de les bases de la nostra societat davant aquest fenomen donada la seva incertesa, així com la dificultat d'establir prediccions, exigint prudència a l'hora d'interpretar-les i treure conclusions definitives.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'OMT (2020)

Tan sols en el primer trimestre de l'any, es van perdre un 22% d'aquesta tipologia de viatges, el qual es podria traduir en 67 milions de viatges menys, i poc més de 70 milions d'euros (OMT, 2020). Les xifres van veure's principalment afectades per la situació xinesa i l'inici d'aquest brot a Europa.

Com a resultat de les diferents mesures per frenar l'expansió del virus, l'evolució decreixent en termes relatius del turisme global està complint amb les previsions establertes per l'OMT. Així, d'entre les empreses que han rebut un impacte contraproductiu en el seu rendiment, la majoria dels establiments d'allotjament turístic han hagut d'aturar la seva activitat o, en els casos que segueixen oberts, han d'afrontar un període d'ocupació molt baixa, amb el qual les expectatives en termes econòmics són negatives en tots els casos.

De cara a la recuperació, la Xina serveix com a precedent, i el turisme domèstic està sent i serà el primer en normalitzar-se.

Des d'un altre punt de vista, el sector de les aerolínies també ha vist reduïts el seu nombre de vols en més de la meitat, havent una relació proporcional entre aquests i els contagis per *Covid-19* (Gössling, et al., 2020). El que va iniciar-se sent una

baixada del 10% en tots els vols a principis de març respecte l'any anterior, va passar al 40-60% a finals del mateix mes i, després, amb l'evolució de les mesures restrictives arreu del globus, aquesta disminució va situar-se al voltant del 80% a principis de maig (Aislelabs, 2020).

D'aquesta manera, l'*Associació Internacional del Transport Aeri (IATA)*, per les seves sigles en anglès), va assegurar a principis de març que aquest sector, en el pitjor dels casos, es veuria abocat a una pèrdua de 103 milers de milions d'euros en ingressos per passatger, però degut a la severitat en les mesures per evitar l'expansió del virus, van corregir apuntant a una pèrdua de gairebé 286 milers de milions d'euros, el qual suposaria una baixada del 48% interanual, caient la demanda global més d'un terç, qualificant la conjuntura com "pitjor crisi mai viscuda abans en el sector" (IATA, 2020).

En conseqüència, com diuen els autors *Gössling, et al.*, "aquesta crisi global també comportarà una personal", doncs moltes empreses han hagut de prescindir temporalment de la seva plantilla, amb el qual una de les grans incògnites, tot i que no és l'única que segueix a aquesta conjuntura, roman al voltant de la data a partir de la qual podran reobrir. Així, l'*OMT* va calcular que entre 100 i 120 milions de feines relacionades amb el turisme estarien en risc, moltes d'elles fonamentades en contractes temporals.

3.3. La recuperació turística i factors que intervenen

Concretament en el sector de l'allotjament turístic, els efectes són difícils de predir en un àmbit global, però l'evolució en el temps pot ser marcada per diversos factors.

En primer lloc, un dels factors més importants és la naturalesa de la demanda. En aquest sentit, les destinacions on el turisme domèstic té una importància cabdal obtindran benefici de cara a la recuperació. Així, els països amb major guany econòmic per aquesta tipologia de moviments serien, segons dades del 2018: la Xina (830,26 milers de milions d'euros) i els Estats Units (758,35), xifres molt

superiors a Alemanya (318,92), l'Índia (182,87) o el Japó (170,75), que serien els tres països que els segueixen en el rànquing (The World Bank, 2020).

Amb motiu de les restriccions que afecten els viatges, i la desescalada de les mateixes, el turisme de proximitat és un dels primers que va ser permès pel govern de molts països, amb el qual aquelles destinacions amb major projecció per al mateix, tindran un gran avantatge de cara a la seva recuperació.

Un altre dels factors més rellevants seria l'actuació dels governs corresponents de cara al turisme. D'aquesta manera, alguns països són més prudents a l'hora d'obrir les seves fronteres i donar la benvinguda al turisme exterior que altres. Per exemple, en el continent europeu, algunes regions tenen esperances en recuperar part de la temporada d'estiu, mentre que d'altres ja el donen per perdut estenent les restriccions fins als últims mesos de l'any. Així, durant l'evolució d'aquest fenomen, moltes organitzacions i/o governs estudien com relaxar algunes restriccions amb la intenció de poder rebre visitants de més enllà de les seves fronteres durant els mesos d'estiu (Vokřínek, 2020), realitzant els viatges d'una manera segura.

Finalment, seria el lloc de l'oferta i la demanda. Per una banda, aquelles destinacions amb una addició d'oferta en els últims mesos, així com la projectada de cara al futur (excepte si es posposen/cancel·len), tindran menys opcions per recuperar-se amb rapidesa d'aquesta conjuntura, ja que mentre aquesta augmenta, la demanda cau. D'una altra banda, les regions amb una major ocupació durant tot l'any han tingut, històricament, més velocitat per recuperar-se a nivells previs. De totes maneres, no pot ignorar-se la gran pèrdua per part d'aquestes que, alhora, alberguen la seu per a reunions de diversa índole.

Un anàlisi del web *Cushman & Wakefield*, va comprovar la rapidesa de diverses ciutats en recuperar el rendiment dels seus hotels a nivells anterior a una crisi. En concret, aquest es va fer al voltant de la crisi financera global durant el 2008, concloent que algunes van tardar 10 mesos en recuperar-se, mentre d'altres ho van fer en nou anys (Vokřínek, 2020).

4. EL *CORONAVIRUS* COLPEJA PRIMER LA XINA

4.1. El *Coronavirus* en el seu primer epicentre

Després de donar-se origen a la malaltia per *Coronavirus* i estendre's arreu del món, l'OMS no va trigar a declarar-la una *epidèmia*, i tant la Xina com altres regions del planeta van iniciar-se en l'aplicació de diverses mesures per aturar la ràpida expansió d'aquest virus sense precedents.

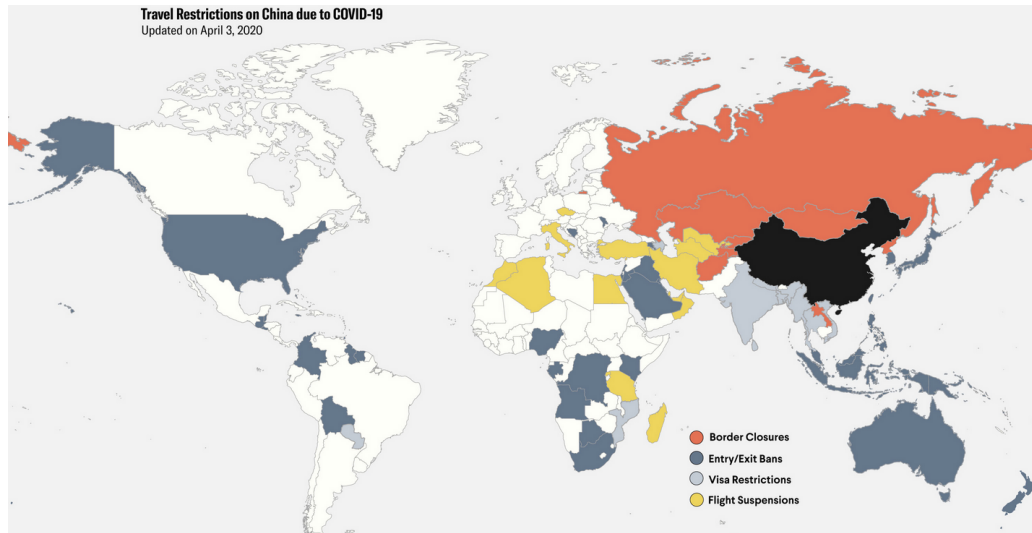
El país asiàtic, així com tants altres, va veure's desbordat per les conseqüències d'aquest agent infecciós, i ràpidament va adoptar accions com el tancament d'empreses (entre elles, moltes turístiques), la suspensió del calendari escolar, o la cancel·lació o endarreriment d'esdeveniments. Per exemple, diverses celebracions amb motiu de l'*Any Nou Lunar* (del 24 al 30 de gener) van ser en anul·lades, els desplaçaments en avió van reduir-se a gairebé zero i la població d'algunes regions va ser sotmesa al confinament total, algunes fins a 76 dies, com Wuhan i els seus voltants, i tot i tenir un efecte negatiu per al desenvolupament, va ser efectiu i necessari per aturar l'expansió del virus.

Acompanyant aquestes mesures, altres països també van sumar-se en l'aplicació de limitacions. Els Estats Units d'Amèrica (EUA) va declarar la situació com a *emergència de salut pública* i va prohibir, poc després de considerar-se *epidèmia* per l'OMS, l'arribada de qualsevol persona que hagués viatjat a la Xina durant les dues setmanes prèvies, així com les arribades en avió des del país asiàtic van limitar-se a set aeroports: Atlanta, Honolulu, JFK a Nova York, Los Angeles, O'Hare a Chicago, Seattle i San Francisco (Forbes, 2020). Alhora, el seu actual president, Donald Trump, va començar una campanya de desprestigi i/o aguait en contra del país xinès, que no va ser ben rebuda per part dels seus òrgans governamentals i van exigir l'aturada immediata d'aquesta.

A continuació, es poden veure els diferents països que han exercit alguna mena de limitació de cara a la Xina, com el tancament de fronteres, prohibició d'entrada o

sortida, restricció del visat o suspensió de vols, sumant un total de 96 països segons dades actualitzades el 3 d'abril.

Títol: Restriccions envers la Xina degut al Covid-19 (abril, 2020)

Font: ThinkGlobalHealth (2020)

Les mesures preses en els diferents països del món afectats per aquesta malaltia, així com les conseqüències sobre la salut física i mental de les persones, han suposat un desafiament per a l'economia dels mateixos, així com els sectors que la componen, entre ells sobretot el del turisme, que haurà de tenir un tractament adequat a la situació viscuda.

4.1.1. Economia de la Xina

Les conseqüències del virus *SARS-Cov-2* sobre l'economia xinesa ha suposat un clar descens de la tendència que portaven els darrers anys. A partir del 1992, el país va establir una estimació trimestral del PIB, i des de llavors, aquest ha mantingut un increment mitjà del 9,1%. Tot i el darrer trimestre (Q⁴) de l'any 2019 haver sigut el de menor creixement amb un 6,0% des de que s'obtenen aquestes dades (CEIC Data), la situació actual envers aquesta malaltia infecciosa ha suposat una important caiguda en les previsions per al primer trimestre (Q¹) de l'any 2020, amb la banca d'inversions xinesa *China International Capital Corporation* situant-la en una pujada de només el 2,6% (Wang, 2020), i del 3,3% per a tot l'any, per sota del 6,1%

anterior, el qual suposaria el primer any, des d'almenys el 1992 que s'obtenen dades, que l'economia xinesa ha decrescut (Kihara, 2020).

Aquests resultats sobre l'economia xinesa poden extrapolar-se a les indústries que la formen, com l'oci, el transport o el turisme.

4.1.2. El sector terciari (o serveis)

El sector terciari (o *sector serveis*), on s'inclouen activitats com l'oci, el turisme o la venda minorista, va contribuir un 53,9% al PIB xinès el 2019, augmentant l'aportació en una mitjana del 0,6% anual (China Daily, 2020). D'aquesta manera, el creixement del PIB anual d'aquest sector pel darrer any va ser del 3,623%, baixant respecte el 4,2% de l'anterior (CEIC Data). En el cas concret del turisme, les últimes dades disponibles es troben durant l'any 2017, quan aquest va contribuir en un 11,04% en el PIB xinès, amb una contribució de més de 28 milions de llocs de treball directes i 80 d'indirectes, és a dir, un 10,28% de la població (Travel China Guide, s.a.). Amb l'objectiu d'oferir perspectiva d'aquests números, Espanya va contribuir el 2018 en un 14,6% sobre el PIB i un 14,7% en feines vinculades al sector (Hosteltur, 2019).

Tot i no haver estimacions recents per l'any 2020, degut entre altres a la freqüència d'aquest indicador, poden utilitzar-se altres com el *Purchasing Managing Index (PMI)*, traduït com *Índex de Gestors de Compres*, que es tracta d'un índex mensual que mostra les tendències econòmiques en els sectors manufacturers i de serveis. Així, resumeix si les condicions del mercat, segons l'observat pels gestors de compres, s'expandeixen, continuen igual o es contrauen -és a dir, si el resultat se situa per sobre, igual o per sota de 50, respectivament- (Investopedia, 2020). D'aquesta manera, l'indicador, que se situava en un 51,8 el gener del 2020, va caure fins el 26,5 per al febrer, una xifra rècord des de la implantació d'aquest índex el 2005 (SCMP, 2020). Després, el març va augmentar fins el 43,0, una xifra superior però també negativa degut a situar-se per sota de 50, que separa expansió i contracció (MarketWatch, 2020), el qual tampoc s'havia observat des del 2005.

Situant el moment més dramàtic per als diferents sectors econòmics xinesos entre els mesos de gener i febrer, sobretot al voltant de les celebracions commemorant l'*Any Nou Lunar*, la indústria hotelera va experimentar una caiguda del 89% en la seva ocupació les dues darreres setmanes del primer mes de l'any (National Geographic, 2020); el transport de persones també va caure en més d'un 80% tant en el casos aeris (Air China, 2020) com ferroviaris (CEIC Data, 2020); i d'altres com la venda minorista també van patir una tendència similar, per exemple la venda de cotxes va reduir-se un 21,6% el gener i un 80,0% el febrer (Bloomberg, 2020).

Tot i aquestes xifres de rècord, anys anteriors han demostrat que la Xina gaudeix d'un potencial privilegiat a l'hora de recuperar la seva tendència habitual, sobretot en el cas dels serveis, com va ser manifestat durant l'epidèmia de SARS, el 2003, utilitzada com a precedent per molts experts per fer prediccions, quan durant el maig va acusar un pic negatiu que va ser restablert en tan sols dos mesos (Forbes, 2020), tot i que el cas actual requerirà de més temps per poder recuperar-se.

Així, el valor afegit, que es tracta de la diferència entre el preu d'un bé o servei, i el cost de produir-lo, va caure en un 5,2% en la indústria (CGTN, 2020).

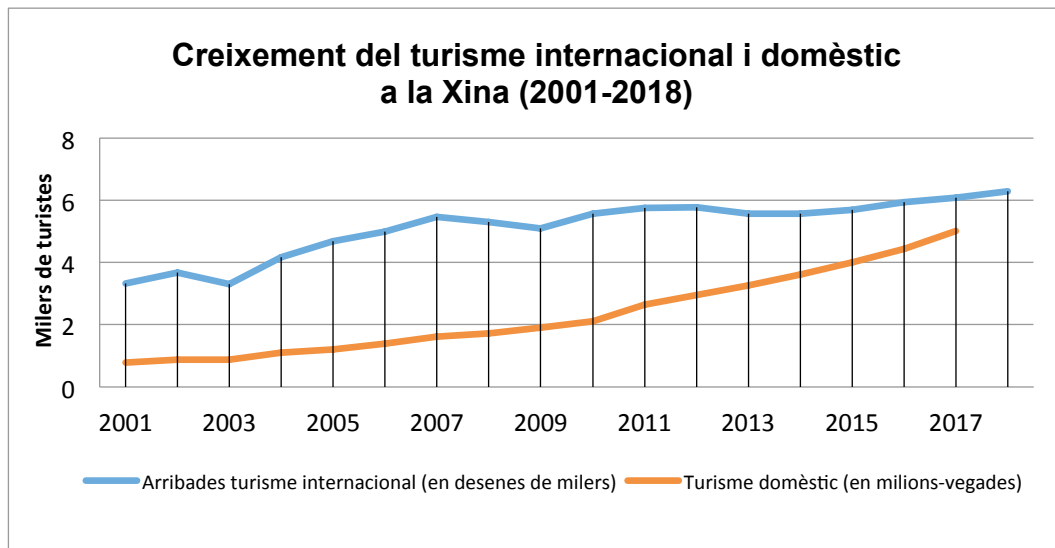
4.1.3. Turisme a la Xina

Històricament, la Xina no havia sigut una àrea important per al desenvolupament de la indústria turística fins el 1978, quan va aprovar-se un programa anomenat *Reforma Econòmica Xinesa*, el qual incloïa entre les seves mesures l'obertura de les seves fronteres a inversors estrangers, entre altres. El mateix any, el país va obtenir uns 229.600 turistes internacionals, una xifra baixa degut a les restriccions encara presents per entrar al país (Lew, 1987). Així, en el transcurs del temps, el volum turístic xinès ha anat en augment, fins el 2018, últim any del qual es tenen dades, quan va aconseguir un total de 62,9 milions de turistes internacionals (The World Bank), el qual el situa en la quarta posició de les destinacions més visitades del món per darrere de França, Espanya i els EUA, segons dades de les Nacions Unides.

Alhora, en aquest mateix període de temps, els ingressos per turisme internacional també van créixer des dels 0,24 milers de milions d'euros, el 1978, (Zeng, et al. 2005), fins els 36,93 milers de milions, en un augment que s'ha mantingut constant gairebé tot els anys fins el 2013 (assolint una xifra rècord de 55,61 m.m.), excepte dues baixades importants el 2003 i el 2009, a causa de la crisi pel SARS i la recessió econòmica mundial, respectivament. Més endavant, després d'aconseguir el pic mencionat, els ingressos van patir dues caigudes importants el 2014 i el 2017 del 14,8% i del 13,3%, respectivament, amb el 2018 sent el primer any que tornava a tenir una dinàmica ascendent, amb una pujada del 4,7% (The World Bank).

D'altra banda, en referència al turisme domèstic, la tendència ha sigut creixent i constant al llarg dels anys. Les dades se situaven en 524 milions de persones-vegades l'any 1994, i aquestes gairebé van multiplicar-se per deu assolint una xifra de 5.001 milions durant el 2017 (National Bureau of Statistic of China, s.a.), amb una variació interanual cada vegada més ascendent. Alhora, entre aquestes dues dates, la despesa total del turisme va augmentar exponencialment dels 13,3 als 593,4 milers de milions d'euros, mentre que per càpita la tendència va ser menys brusca, però igualment significativa, passant dels 25,3 als 118,6 euros (NBS, s.a.).

Després de la *Reforma Econòmica Xinesa*, a partir de la dècada dels 80 va convertir-se en un important hàbit de la població del país, experimentant un ràpid creixement i establint-se com el mercat que més ha contribuït en l'economia nacional en poc més d'una dècada (Breda, 2008). En el següent gràfic, pot observar-se la tendència d'ambdós tipus de turisme en el que portem mil·lenni.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Organització Mundial del Turisme i el National Bureau of Statistics of China

4.2. El *Coronavirus* i el turisme a l'Àsia i el Pacífic

Per a la regió de l'Àsia i el Pacífic, les previsions de l'OMT, que daten de principis de març, esperaven una caiguda del 9 - 12% en arribades de turistes internacionals, que el 2019 va situar-se en poc més de 320 milions (The World Bank).

D'aquesta manera, durant el mes de març l'ocupació hotelera va caure un 59,5% respecte l'any anterior en aquesta macroregió fins el 28,3%, mentre que la tarifa mitjana per habitació va fer el mateix en un 17,6% fins els 74,64 euros, caient el RevPAR un 66,7% fins els 21,1 euros (Hotel News Now, 2020).

En el cas de la Xina, durant l'època en què es va produir el pic, al voltant del mes de febrer, els seus hotels van tenir prop d'un descens del 90% del RevPAR, el qual també es podia traduir en una pèrdua de gairebé 25 euros per habitació al dia, el qual era més agressiu a les regions òbviament més turístiques com Shanghai i Beijing, ja que va superar els 36 euros (Vokřínek, 2020).

No obstant, el pas del temps i la tendència cada vegada menys negativa per

l'impacte del virus, ha ocasionat que el país xinès fos el primer en experimentar un rebot en les reserves tant hoteleres com de vols d'avió. Així, amb gairebé la totalitat dels hotels oberts, durant un mes l'ocupació va augmentar del 10 al 20%, mentre que va arribar al 30% en només dues setmanes (Vokřínek, 2020), el qual indica els inicis de la recuperació, tant de bo, exponencial.

4.2.1. Turisme internacional durant el virus

El *Center for Recreation and Tourism Research* xinès (traduït com *el centre de recerca per al turisme i l'oci*) va anticipar el passat febrer que el sector turístic de la Xina podria trobar-se amb una pèrdua de més de 389 milers de milions d'euros durant l'any 2020, el qual suposaria una pèrdua deu vegades superior que després del brot epidèmic per SARS, el 2003 (Hu, et al., 2020). Així, tot i la previsió d'un augment del turisme (i l'ingrés) durant el començament de l'any, el *Covid-19* va truncar totes les expectatives, reduint els viatges tant internacionals com domèstics.

Les principals destinacions de la població xinesa són Tailàndia, el Japó, Vietnam, Singapur, Indonèsia, Malàisia, els Estats Units, Cambodja, Rússia i les Filipines.

Aquest impacte pot veure's en alguns articles que tracten sobre el mercat turístic americà, el RevPAR el qual va baixar durant l'última setmana de març un 80,3%, mentre que la tarifa mitjana per habitació i l'ocupació van fer el mateix en un 39,4% - fins els 73,71 euros- i 67,5% -fins el 22,6%- (Hotel Management, 2020). No obstant, aquesta és una xifra degut al comportament global, no només xinès.

La mateixa font del paràgraf anterior calcula que aquestes xifres podrien "millorar" de cara als dotze mesos de l'any, proporcionant un rendiment també nefast amb una caiguda dels mateixos indicadors del 50,6% (RevPAR), 42,6% (ADR) i 13,9% (ocupació), respectivament. Novament, aquests nombres venen donats pel comportament global, ja que els visitants xinesos als Estats Units va ser de 2,9 milions durant el 2018, respecte als 79,6 totals que va rebre aquell any, el qual no arribaria al 4%, però és especialment important tenint en compte que el mercat xinès

és el que més ingressos aporta a l'economia (Hosteltur, 2019).

4.2.2. Turisme domèstic

Pel que fa a la Xina, les estimacions en quant als efectes sobre aquest país oriental són poc acurades degut a la incertesa i la gran quantitat de variables que intervenen, encara que és possible preveure el gran impacte en l'economia dels països receptors d'aquest segment del mercat, ja que durant el 2018, els habitants xinesos van dur a terme una aproximació de 150 milions de viatges més enllà de les seves fronteres, tenint una despesa (o ingrés, depenent de la perspectiva) de 110 mil milions d'euros relacionats amb el turisme (China Daily, 2020), el qual situa aquest país en el capdavant dels rànquings de països que corresponguin.

Com ja se n'ha fet esmena, la Xina va ser el primer país que va veure's afectat per l'epidèmia del *Coronavirus* i, lògicament, també va ser-ho en patir les seves conseqüències en l'economia i, més estretament, en el turisme, el qual representa aproximadament un 11% del seu PIB, oferint a la població més de 100 milions d'oportunitats laborals, sent la principal activitat del tercer sector.

En punts anteriors, ha pogut veure's la importància del turisme domèstic xinès i la gran tendència ascendent que gaudia. No obstant, un article publicat per *China Tourism Academy (CTA)* va predir que la indústria es veuria sotmesa a un declivi del 56% en el nombre de visitants durant el primer trimestre de l'any, i un total del 15,5% al llarg de tot l'any, mentre que la despesa turística veuria números similars amb un 69% i un 20,6%, respectivament (Hong, 2020).

D'altra banda, el turisme internacional s'ha vist estancat completament, el qual previsiblement continuaria al llarg de tot l'any 2020 degut a la repercussió més tardana en altres països, que es veuen abocats a mesures com el confinament de la població o la prohibició de viatjar.

Així, al començament de l'epidèmia, el *boom turístic* esperat gràcies a les festivitats

que envolten l'Any Nou Xinès va veure's frustrat amb l'expansió del virus, i es calcula que les reserves hoteleres van caure un 79% durant el gener en comparació amb el mes que va donar inici a l'any 2019, i la taxa de cancel·lacions de les mateixes va incrementar-se en un 130% respecte el mes anterior. Aquesta tendència va ser provocada no només per la cancel·lació *in situ* dels viatgers, però també pel tancament de moltes empreses, el qual va empitjorar el mes de febrer, quan les reserves van reduir-se en un 95% respecte el mateix mes de l'any anterior (Phocus Wire, 2020). Curiosament, la bibliografia diu que aquesta seria la primera vegada que les cancel·lacions superen les reserves.

El març va començar a veure's el debut de la famosa *nova normalitat*, quan el país xinès va experimentar els primers viatges de la seva població a localitats pròximes, mentre que a meitats de mes algunes empreses, incloses també les turístiques, van reobrir les seves portes novament. Segons un article de PhocusWire, el 87% dels establiments hotelers eren oberts al públic a la conclusió del mes, així com la caiguda de l'ocupació en comparació amb l'any anterior va millorar en termes relatius, situant-se per sobre del 50%.

D'aquesta manera, els establiments hotelers van començar a mostrar senyals de revifament en el seu rendiments, ja que durant l'última setmana de març va veure's un creixement en la seva ocupació hotelera, arribant a un nivell relatiu del 31,8% el dia 28, creixent respecte el 7,4% que va registrar-se durant la primera setmana de febrer (Hotel News Now, 2020).

Més endavant, el país va viure els seus primers esdeveniments culturals després de l'epidèmia, començant pel *festival de Qingming* (també anomenat *dia dels morts*), on es rendeix culte als avantpassats durant el començament de l'abril (entre el 4 i el 6). Així, seguint el mes anterior, la majoria de la població va optar per fer excursions a localitats costaneres (CGTN, 2020). Segons dades de la *China Tourism Academy*, va realitzar-se un total de 43,25 milions de visites i va generar poc més del miler de milions d'euros, el qual suposaria una reducció del 61,4 i del 80,7% respectivament en comparació amb l'obtingut l'any anterior (Xinhua, 2020), és a dir, suposaria un

terç i un sisè, respectivament.

Després, el pròxim esdeveniment important en la cultura xinesa va tenir lloc durant el maig, que va començar amb una oportunitat destacada per viatjar en la seva societat com són els dies de festa envoltant el dia del treballador (1 de maig). Tot i la reticència de part de la població a viatjar, una enquesta duta a terme per la *China Tourism Academy* va determinar que gairebé dos terços de la mateixa va mostrar interès en participar de desplaçaments de diversa índole durant aquests dies, que enguany són un total de cinc, un més que l'any anterior, el qual promou les visites domèstiques, així com també la llargada d'aquests i, per tant, els ingressos per habitant (CGTN, 2020).

5. EL *CORONAVIRUS* IMPACTA EUROPA, EL SEGON EPICENTRE

Durant els inicis de la recuperació social i econòmica en el primer epicentre de la malaltia per *Coronavirus*, gràcies a l'*estabilització de la corba*, altres destinacions tan sols havien començat a patir algunes de les seves conseqüències.

Tot i datar els seus primers casos de finals de gener, amb les primeres defuncions donant-se a meitats del febrer, no va ser fins el mes de març quan aquest fenomen va adquirir un caire preocupant dins la societat europea, a partir del sorgiment d'un brot de gran magnitud proper a la ciutat italiana de Milà.

En qüestió de dies, els casos van anar *in crescendo*, i tan aviat com l'11 de març, l'OMS va considerar oportú qualificar la malaltia de *pandèmia global*, fins ara sent *epidèmia*. Més tard, aquesta mateixa organització va traslladar l'epicentre des de la Xina fins a Europa, observant una multiplicació per dos en els casos cada 2 dies en algunes destinacions. Tant va ser la velocitat d'expansió del virus, que el 17 de març tots els països del continent havien reportat, com a mínim, un cas per *Coronavirus*, amb les mesures governamentals que comporta.

Davant el -segons paraules textuais de la vigent cancellera alemanya, Angela Merkel- "major desafiament des de la *Segona Guerra Mundial*", molts països van adoptar algunes de les mesures exercides a la Xina, com el confinament total de la població en estats com Itàlia, Espanya i França, el tancament d'empreses o la suspensió del calendari escolar, entre altres.

Per exemple, a Itàlia es va prohibir desplaçar-se del municipi de residència, exceptuant els motius laborals o d'extremada necessitat o urgència, els quals han d'estar degudament justificats. D'aquesta manera, el moviment de persones es va limitar al transport de mercaderies, la repatriació de persones o, com s'ha dit, els casos específicament necessaris.

Per pal·liar la desastrosa repercussió que tenen aquestes condicions per al sector turístic, el govern italià va idear una sèrie de mesures per fer aquest període d'inactivitat menys difícil de viure, com la suspensió d'impostos fins a nova data, o de subministraments fins el 30 d'abril, el lliurament d'indemnitzacions extraordinàries o, en el cas dels hotels, el reemborsament als clients per la cancel·lació del viatge amb vals, per evitar problemes de liquiditat (Generalitat de Catalunya, 2020).

En el cas de França, el país va decretar l'estat d'urgència sanitària el 23 de març, gairebé una setmana després de dur a terme mesures de contenció com el tancament de les seves fronteres, el confinament de la població i la limitació del moviment de persones als casos justificadament necessaris o al transport de mercaderies, entre algunes altres, també recordant a la Xina.

Així, el tancament d'algunes empreses i la significativa limitació de la seva activitat en d'altres, comportaria que en tan sols tres mesos, les pèrdues ascendissin a 40 mil milions d'euros pel país francès i, com a la Xina, aquesta conjuntura modificaria els patrons de consum de la societat, advocant per viatges més propers, preferentment al mateix estat, i sostenibles. Abans, però, les empreses haurien de sobreviure a la crisi actual, i com a Itàlia, el govern ha proposat mesures com el principi del depòsit, semblant als vals italians (Generalitat de Catalunya, 2020).

El mateix informe també inclou Espanya, un altre dels països més afectats d'Europa, el que més per cada miler d'habitants. Així, les mesures són semblants amb la permissibilitat de creuar les fronteres per entrar al territori nacionals als ciutadans espanyols i els treballadors transfronterers.

Així, a mitjats de març va declarar-se un estat d'alarma que encara segueix present durant la vigència d'aquest treball, obligant al confinament de la població i limitant el moviment de les persones per comprar aliments, productes farmacèutics i de primera necessitat; assistència a centres, serveis i establiments sanitaris; l'accés a entitats bancàries; assistència i cura a majors, menors, dependents, amb

discapacitat o vulnerables; i per causa major o situació de necessitat, segons indica l'article que recull aquest Reial Decret.

D'aquesta manera, pel que fa al sector turístic, la mateixa regulació aprova una ampliació de les bonificacions a la Seguretat Social per aquells contractes fixes discontinus formalitzats entre els mesos de febrer i juny; una bonificació del 50% de les quotes que paguen les empreses a la mateixa entitat (SS), limitada a aquella que gaudeixen d'alta ocupació durant els mesos entre febrer i juny; o l'ampliació de 200 milions d'euros per les empreses afectades pel tancament de Thomas Cook, el 2019 (Generalitat de Catalunya, 2020).

5.1. Economia europea durant el *Coronavirus*

Així com va ocórrer en els orígens d'aquesta conjuntura, els resultats derivats de les diverses mesures per aturar l'expansió del virus han sigut catastròficament negatius tant per a la societat com economia europees.

Tot i la previsió inicial del creixement econòmic europeu d'un 1,2% durant l'any 2020, càlculs de principis de maig estableixen que hi hauria una caiguda del 7,4%, el qual la situaria gairebé tres punts per sota del 2009, quan la crisi econòmica i financera va causar estralls en la societat (NY Times, 2020), tot i que aquests números ignoren un possible rebrot.

Es preveu que una caiguda d'aquesta magnitud tindria un rebot gairebé igual en termes relatius, i diversos articles el situen al voltant del 6% per al conjunt europeu, encara que l'increment seria diferent depenent de cada regió. Alguns dels països que pateixen les pitjors conseqüències de les mesures de protecció contra el virus, coincidirien amb els que major creixement del PIB tindrien el 2021. Per exemple, Itàlia creixeria un 6,5 (-9,5 el 2020), França faria el mateix en un 7,4 (-8,2 el 2020) i Espanya tindria un rendiment semblant amb una pujada de 7 punts, amb -9,4 per al 2020 (C.E., 2020).

Títol: Relació entre el PIB Anual i els efectes del *Coronavirus* en algunes regions europees (2019-2021)

PIB ANUAL				Conjuntura <i>Coronavirus</i>		
PAÏSOS	2019	2020*	2021*	Casos	Defuncions	Recuperats
Alemanya	0,6	-6,5	5,9	183294	8600	164900
Espanya	2	-9,4	7	239228	27125	196958
Finlàndia	1	-6,3	3,7	6826	316	5500
França	1,3	-8,2	7,4	188625	28771	68268
Grècia	1,9	-9,7	7,9	2915	175	1374
Itàlia	0,3	-9,5	6,5	232664	33340	155633
Polònia	4,1	-4,3	4,1	23571	1061	11016
Portugal	2,2	-6,8	5,8	32203	1396	19186
Suècia	1,2	-6,1	4,3	37113	4395	4971
Unió Europea	1,5	-7,4	6,1	-	-	-
Regne Unit	1,4	-8,3	6	272826	38376	-

Font: Wikipedia (2020), segons dades dels governs de cada país

L'efecte que tindria la conjuntura sobre les economies europees seria simètric en el seu conjunt, donat que tots els països s'hi troben, en major o menor mesura, involucrats. No obstant, tant la caiguda com la posterior pujada del PIB de cadascun dels països diferirà depenent no només de l'evolució de la pandèmia, però també l'estructura de les economies i la capacitat de respondre amb l'aplicació de polítiques (C.E., 2020).

Fragmentant les dades anteriors en trimestres, la *zona euro* va veure reduït el seu PIB en un 3,8% en comparació amb l'any anterior entre els mesos de gener i març (Q¹), el qual seria la major caiguda des del 1995, data des de quan s'obté l'indicador a aquest nivell. Així, el país que va tenir la major caiguda va ser França, amb una baixada del 5,8%, xifra comparable amb l'època de la segona postguerra (CNBC, 2020).

Pel següent trimestre (Q²), segons un estudi dut a terme per l'empresa *Capital Economics*, la caiguda del PIB en l'Eurozona podria arribar fins al 15%, en comparació amb l'anterior (Constable, 2020). L'anàlisi argumenta que aquest resultat, degut clarament a les mesures per aturar el virus, afectaria sobretot a les indústries del turisme, els viatges i l'entreteniment, ja que coincideixen amb aquelles que més temps aturarien la seva activitat, així com també les que més precaució haurien de prendre en la tornada a la *nova normalitat*, que impediria que exercissin la feina en la seva totalitat.

Donada la incertesa en l'evolució d'aquest fenomen, les dades per al tercer i quart trimestres tindrien un marge d'error considerable. No obstant, les previsions són més optimistes gràcies, entre altres, a l'execució de les diverses polítiques que abans es mencionaven.

Així, el mes d'abril va suposar el principi en la utilització progressiva de les *mesures de desescalada* en alguns països, amb l'aixecament d'algunes restriccions, mentre que el maig van estendre's a altres indrets del territori europeu. El Paolo Gentiloni, actual Comissari Europeu d'Economia, va argumentar que tant "l'abast de la recessió com la fortalesa en la recuperació estaria condicionada per la velocitat en què es duu a terme l'aixecament de les restriccions establertes", destacant la importància durant la recuperació, entre altres, del sector turístic (C.E., 2020).

A més a més, paral·lelament a la tendència prevista, el mercat laboral també està sent castigat per aquesta situació, tot i que les seqüeles que deixarà en la societat, encara que negatives a curt termini, no es preveu que assoleixin el nivell de la crisi financera del 2008. Així, la taxa d'atur de la Unió Europea creixeria dos punts en un any situant-se en un 9,5% a finals del 2020, tot i que baixaria fins un 8,5% el 2021. Aquesta evolució variarà segons els països, i aquells amb major projecció per al turisme serien els més afectats, tant per la vulnerabilitat del sector davant la crisi com per la proporció de contractes temporals existents (C.E., 2020), que també és un *handicap* de cara a la recuperació de la població activa.

Aquestes xifres, encara que negatives degut a la situació de paràlisi econòmica durant la crisi, demostren que les polítiques exercides per diversos governs consistent en pagar els treballadors una part del seu salari, en comptes de fer-los perdre la feina, hauria funcionat. En comparació amb els Estats Units d'Amèrica, la seva taxa d'atur se situa al voltant del 15%, i alguns experts la col·locarien tan amunt com el 20% a la finalització de la crisi. Així, el país americà va impulsar el *Paycheck Protection Program*, en el qual es van destinar 669 milers de milions de dòlars americans per oferir préstecs condonables als negocis que conservin els seus empleats (Quinn, 2020), tot i que moltes entitats denuncien que els diners no van allà on més necessaris són i fan patent una falta de confiança amb l'actual estructura de govern americana sota Donald Trump.

5.2. El sector turístic durant la crisi

El turisme es tracta d'un dels sectors més castigats per la crisi del *Coronavirus*. Dins la Unió Europea, durant el 2018 la seva contribució en el PIB va ser del 10,1% després de créixer sis punts respecte l'any anterior. Alhora, el sector té en nòmina a més de 27 milions de persones, el qual suposaria un 11,6% del total de la població (European Data Journalism Network, 2019). Així, dins els països inclosos en l'OCDE, Espanya lideraria en la importància del sector. La creixuda any rere any es deu, en gran mesura, a l'augment de turistes de la Xina i els Estats Units, dos dels països que han sigut més mediàtics durant aquesta crisi.

Així, com va ocórrer a la Xina i s'ha explicat en els darrers paràgrafs, les diverses mesures adoptades pels països amb la intenció d'aturar l'expansió del virus SARS-CoV-2 tenen un impacte molt alt no només en l'economia, però també el turisme. La tendència a la baixa ha sigut plasmada en totes les activitats econòmiques que l'inclouen, com els allotjaments turístics, etc.

Europa, tot i tenir una tendència similar, es pot dividir en quatre grans blocs: Nord, Central/Est, Sud i Oest. En aquest aspecte, es preveu que els dos últims serien els més afectats per la conjuntura vigent, amb un pèrdua de prop del 40% de viatgers,

seguits pel Nord (-39%) i Central/Est (-35%), amb la consegüent creixuda durant l'any següent d'entre el 30-35% per a les quatre regions, amb una evolució força equilibrada (*Oxford Economics*, 2020). Alhora, algunes de les ciutats europees més afectades per aquesta situació serien Londres, amb una pèrdua de 5,7 milions de turistes, Roma (4,6 milions), París (3,5 milions) i Barcelona (també 3,5 milions), coincidint amb regions molt atractives per al turisme internacional (*Oxford Economics*, 2020).

Posant el focus en aspectes més tangibles, és a dir, en dades objectives i contrastables, el primer trimestre va haver un descens del 36,4% en arribades internacionals respecte l'any anterior en el territori europeu. En el cas d'incloure també el turisme domèstic, la baixada seria del 19% (*OMT*, 2020).

En el cas dels establiments d'allotjament turístic, la reducció en reserves va ser molt pronunciada, amb un 75,9% per al mateix període que el paràgraf anterior (Q¹) (*OMT*, 2020). El RevPar, una de les eines més utilitzades per calcular l'eficiència de l'activitat, va decreixer en un 61,7%, poc menys que el continent asiàtic (-67,8%), que lideraria l'estadística (*STR*, 2020).

La reducció va resultar més contundent a Europa. El gener, va veure's un augment del RevPar en percentatge respecte l'any anterior, amb una xifra de +1,5%. No obstant, el mes de febrer ja va veure's una petita ensopegada amb aquest indicador reduït en un 2,6%, fins a convertir-se en un gran esvoranc a finals de març, amb el -61,7% previ (*OMT*, 2020).

En el cas de les aerolínies, la tendència ha sigut paral·lela. Segons càlculs més recents de la *IATA*, s'estima que Europa podria tenir una caiguda del 55% en el nombre de passatgers, el qual es podria traduir en una pèrdua de més de 82 milers de milions d'euros. Alhora, el percentatge d'arribades internacionals és gairebé idèntic a l'hoteler, ja que segons la quantitat de vols emesos, es calcula que ha hagut una reducció del 36%. Finalment, les reserves també han patit una major

decrescuda, col·locant-se en -76% durant el primer trimestre respecte l'any 2019 (IATA, 2020).

5.3. Evolució del sector hotelier

Durant els inicis del 2020, els efectes tant dràstics de la crisi del *Covid-19* encara no eren del tot presents en la societat europea, així com tampoc ho eren en la majoria de les empreses que l'inclouen. D'aquesta manera, el resultat en el rendiment dels hotels va seguir una tendència similar a l'evolució de la crisi.

Com s'ha mencionat anteriorment, el sector va viure els dos primers mesos una conjuntura estable en la seva activitat, donada principalment al lleuger creixement en la tarifa mitjana diària (*ADR*) tot i el petit descens en la seva ocupació, les dues variables de les quals s'obté el RevPar (*STR*, 2020).

Desglossant els dos primers mesos de l'any, el gener va veure un creixement tant en ocupació com tarifa mitjana diària en un 1,4% (fins el 58,5%) i un 0,5% (fins els 101,14 euros), respectivament, en conseqüència augmentant el seu benefici per habitació disponible un 1,8% (fins els 59,18 euros).

El febrer tampoc va donar gaires pistes del que s'esperava poques setmanes endavant. Així, l'ocupació per aquest període va baixar un 1,8% (63,6%) en comparació amb l'any anterior, una xifra discreta que va passar desapercebut amb l'augment del 1,2% en la tarifa mitjana diària (101,68 euros), resultant en, això sí, una caiguda en el RevPar del 0,6% (64,68 euros). Els indicadors, tot i que no propers a la tendència que s'aproximava, haurien sigut més positius tret del començament de la caiguda en el mercat italià.

Aquesta baixada va fer-se més significativa els inicis del mes de març, però l'autèntic desastre va experimentar-se durant les dues últimes setmanes, a partir de quan molts establiments hotelers van tenir un rendiment dràsticament menor o van haver

de tancar les seves portes, depenent de la seva zona geogràfica i les administracions que la governen.

Així, el sector hotelier va obtenir xifres que, com l'economia global, no havia tingut precedents, amb una baixada en l'ocupació del 61,6% (26,3%), en la tarifa mitjana diària (-8,1% fins els 96,13 euros), resultant en un RevPar de -64,7% fins els 25,27 euros (*STR*, 2020).

El país europeu amb les pitjors conseqüències va ser el primer en reaccionar davant l'amenaça d'aquest virus, Itàlia, amb una baixada del 90,8% en ocupació (6,2%), del 22% en tarifa mitjana diària (89,6 euros) i del 92,8% en el seu RevPar. L'ocupació en la ciutat on teòricament va iniciar-se el brot, Milà, va ser un 4% (*HotelNewsNow*, 2020).

D'aquesta manera, gran part dels establiments d'allotjament turístic europeus van aturar la seva activitat, i alguns d'ells van optar per col·laborar amb els serveis mèdics i governamentals oferint els seus espais com hospitals. En la Comunitat de Madrid, per exemple, van habilitar-se tretze hotels per atendre a 1700 pacients, aproximadament, obtenint els establiments un benefici de gairebé 25 euros per pacient/dia per les tasques de neteja, bugaderia, restauració i recollida de residus biosanitaris (Mateo, 2020). Alhora, altres possibilitats per mantenir el seu funcionament serien mitjançant l'allotjament de persones grans, sanitaris o fins i tot treballadors que tenien dificultats per treballar a casa (Paul, 2020).

Amb tot, es calcula que a la finalització d'aquest any, la caiguda de l'ocupació respecte l'any anterior se situï al voltant del 27% en tot el continent, el qual provocaria que el RevPar faci el mateix a xifres rècord de fins el 37%. No obstant, com s'ha pogut observar anteriorment amb el PIB al país xinès i Europa, es preveu que la recuperació sigui ràpida, recuperant l'ocupació en dos anys, mentre que el RevPar ho faria en un de sol (*STR*, 2020).

Així, una vegada més, aquelles destinacions més propenses al turisme domèstic serien les que més ràpidament es recuperarien, no només degut al menor de grau de limitació que té aquesta tipologia de turisme per part dels governs, sinó també per la reticència d'alguns sectors de la població mundial a viatjar més enllà de les fronteres on habiten (Vokřínek, 2020).

La recuperació creixent del mercat xinès, després de tocar fons, podria extrapolar-se a la situació europea, amb el qual es fa patent la necessitat d'adoptar mesures proactives (en comptes de reactives) per aprofitar les diverses oportunitats que el mercat turístic podrà oferir.

5.4. El futur turístics europeu dividit en fases

En un intent per gaudir d'un estiu segur, amb la possibilitat d'exercir diversos viatges no només dins un mateix estat, però també dins una regió superior a aquest, la Comissió Europea va proposar a meitats de maig tres etapes (així com també recomanacions), amb el motiu d'aixecar progressivament algunes de les mesures restrictives que segueixen vigents.

Així, d'una manera semblant a com estan fent en l'actualitat alguns països, com Espanya, es va proposar:

- La fase 0, en la qual ens trobem ara, només permet els viatges essencials entre comunitats que pertanyen en aquest grup. Els estats membres poden permetre els seus treballadors i proveïdors de serveis travessar les fronteres.
- La fase 1 consistiria en l'inici de l'aixecament progressiu d'algunes restriccions entre regions o països que es trobin en situacions epidemiològiques similars. Així, a més a més dels transports amb motius professionals, també es permetrien aquells personals, entre ells el turisme. Alguns països, dins les seves fronteres, ja els permeten en l'actualitat.

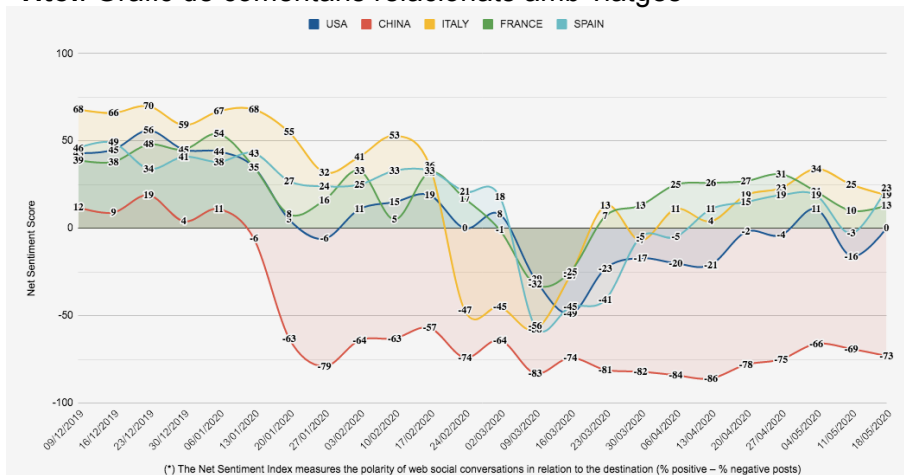
✚ I finalment la fase 2 veuria l'aixecament de totes les restriccions vinculades a la situació actual, tot i que s'hauria de continuar prenent les mesures oportunes per garantir la seguretat tant de la població turista com l'autòctona, amb l'ús de mascaretes, etc. (Comissió Europea, 2020), ja que qualsevol negligència podria suposar un rebrot.

Alhora, algunes de les recomanacions per part d'aquesta comissió serien la compra d'una experiència turística de manera online, la menor permissibilitat de passatgers (en busos, trens o avions, e.a.), l'ús d'equipaments protectors (mascaretes, p.e.), l'automatització d'alguns accessos per evitar al màxim el contacte, la disponibilitat de gels desinfectants o la prohibició de vendre menjar en un viatge qualsevol.

5.5. Les interaccions auguren un futur positiu

En el moment de determinar aquelles intencions que tindran les persones en el futur, resulta interessant posar l'atenció en aquelles inquietuds que tenen, amb la possibilitat de ser plasmades en algunes eines informàtiques, com Internet. D'aquesta manera, en el començament d'aquesta crisi, alguns índexs que mesuren la polaritat, positiva o negativa, en els diferents web en relació al sector del turisme van determinar que, paral·lelament a la situació viscuda, també hi havia un sentiment a la baixa en referència als viatges, en general.

Títol: Gràfic de comentaris relacionats amb viatges

Font: Travelsat (2020)

La pàgina web Travelsat, que calcula el percentatge de comentaris positius i negatius relacionats amb els viatges, realitza una tasca vital identificant cinc de les majors destinacions mundials en quant a afluència de turistes, i analitzant la tendència de les diferents conversacions entre els estrats de la població.

Aquest índex reflexiona sobre la caiguda, primerament de la Xina, i després d'Itàlia, França i Espanya, i finalment dels Estats Units, coincidint amb el desplaçament i el grau d'afectació d'aquest virus, on evidentment hi ha una correlació directa. Així, tot i que la Xina no ha pogut recuperar la tendència positiva que portaven a la finalització de l'any anterior, les altres quatre destinacions han pogut apreciar una millora del sentiment de la població en quant als viatges, coincidint aquesta amb la progressiva desescalada i, per tant, esperança, a diversos indrets de la geografia.

Alhora, també s'aprecia allò que s'ha vingut explicant des del començament d'aquest treball, i és que la indústria turística agafarà un fort matís domèstic en els següents mesos, ja que setmana rere setmana veu un augment en la tendència positiva d'aquest. Contràriament, els viatges internacionals, degut a les restriccions, no es recuperarien fins a ben entrats el 2021.

6. CONCLUSIONS

Les epidèmies i les pandèmies no són noves en l'escena global. Segons es té constància, aquestes han estat presents des de fa milers i milers d'anys, costant la vida alhora de milers de milions de persones, podent fins i tot haver canviat el transcurs de la història amb el debilitament de poblacions poderoses i històriques.

D'aquesta manera, les malalties transmeses a través d'un medi tant compartit com és l'aire que respirem assoleixen un risc i, com en aquest cas, una amenaça, sobretot en un món globalitzat que gaudeix del turisme com una oportunitat d'oci, amb gairebé un miler i mig de persones realitzant algun tipus de desplaçament durant el 2019, exposant-se a una diversitat d'éssers patògens i estenent-los.

L'actual malaltia coneguda com a *Coronavirus* té el potencial de convertir-se en una de les conjuntures més desafiants de les últimes dècades, no tant pel seu poder contagiós, sinó per les mesures d'aturada econòmica que han dut a terme un nombre divers de països amb la intenció de frenar l'expansió del virus.

Aquest estudi enumera els efectes i les conseqüències d'aquestes mesures temporals aplicades pels governs sobre l'economia i, concretament, el turisme, tant en el món com en els dos epicentres del *Covid-19*, catalogats per l'*Organització Mundial de la Salut* com la Xina, al gener, i Europa, al març.

Les conseqüències en l'àmbit turístic es poden traduir, previsiblement, en una pèrdua d'entre el 60 i 80% de turistes internacionals durant l'any 2020, de manera global, o en el cas de les dues regions estudiades, en la caiguda de l'economia i el turisme xinès com mai abans s'havia vist des de l'obtenció i publicació d'aquesta tipologia de dades, o la situació europea comparada per una referent mundial com és l'Angela Merkel amb la segona postguerra.

No obstant, totes les crisis arriben, tard o d'hora, a la seva finalització, encara que moltes d'elles deixen unes seqüeles que perduren en el temps. En el present cas, la

millora de la situació, tot i no estar controlada, ha donat les claus per conèixer la tipologia de turisme predominant en els pròxims mesos i, possiblement, anys. Aquest es tractaria d'un turisme de proximitat, preferentment domèstic, que a més a més aposti per les destinacions sostenibles, no tant pel que fa al canvi de mentalitat de la població respecte al medi ambient, sinó per l'evitament d'alguns atractius turístics molt visitats, que alhora coincideixen amb poc sostenibles, per no caure en aglomeracions poc desitjades.

A més a més, sembla que la recuperació de la tendència habitual, prèvia al desastre, no seguiria el patró d'altres crisis, que tenen un marge de temps molt ampli fins tornar a la normalitat, perquè la previsió, en el cas de seguir aquesta situació, és d'un restabliment de la conjuntura anterior en tan sols un any, o dos en alguns àmbits en concret.

Així, tot i que gran part de la població mundial, on s'inclouen els dos primers epicentres de la malaltia, ja comencen a veure, com diu la famosa expressió, *la llum al final del túnel*, les actuals fonts de notícies prediuen un futur funest per altres regions, com el Brasil, un país que mentre es redacta aquest treball, està patint les pitjors conseqüències d'aquesta conjuntura, i l'OMS es planteja traslladar l'epicentre dins les seves fronteres.

BIBLIOGRAFIA

Air China. (2020). *Monthly Operating Traffic Data, April 2020*. Recuperat de: <http://www.airchina.com.cn>

Amaro, Silvia. (2020). CNBC: *Eurozone GDP contracts by a record 3.8% in the first quarter*. Recuperat de: <https://www.cnbc.com>

Andrews, Evan. (2020). History: *"Why was it called the Spanish Flu"*. Recuperat de <https://history.com>.

Austin, Suzanne. (2003). *A Pest in the Land: New World Epidemics in a Global Perspective*. Albuquerque, Estats Units. University of New Mexico Press.

Bramanti et al. (2016). *Plague: A disease Which Changed the Path of Human Civilization*.

Breda, Zelia. (2008). Domestic tourism in China: Observations on its growth and structure. 315-339.

Burson, Tommy. (2014). Shermans Travel: *5 Great Travel Destinations with Bad Reputations*. Recuperat de: <https://www.shermanstravel.com>

Camitz & Liljeros. (2006). The effect of travel restriction on the spread of a moderately contagious disease. 4(32)

Canalis, Xavier. (2019). Hosteltur: *El turismo es el sector que más riqueza aporta a la economía española*. Recuperat de: <https://www.hosteltur.com>

CEIC Data. (2020). *China Passenger Carried: Railway, 1998-2020*. Recuperat de: <https://www.ceicdata.com>

Chappelow, Jim. (2020). Investopedia: Purchasing Managers' Index. Recuperat de: <https://www.investopedia.com>

China.org.cn. (2020). China.org.cn: *Tourism industry picks up as coronavirus outbreak subsides*. Recuperat de: <http://www.china.org.cn>

Colvin et al. (2020). The Conversation: Coronavirus and Spanish Flu: *Economic lessons to learn from the last truly global pandemic*. Recuperat de <https://theconversation.com>.

Constable, Simon. (2020). Forbes: *Europe's Economy Could Shrink By A Record-Breaking 15% In The Second Quarter, Report Says*. Recuperat de: <https://www.forbes.com>

Daley, Dennis. (1998). The decline and fall of the roman empire lessons on management. 21(1). 127-143.

Dawood, Fatimah et al. (2012). Estimated global mortality associated with the first 2 months of 2009 pandemic influenza A H1N1 virus circulation: a modelling study. *12*(9). 687-695.

DeNoon, Daniel. (2010). WebMD: H1N1 Swine Flu No Worse Than Seasonal Flu. Recuperat de: <https://www.webmd.com>

Europa Press. (2020). La Vanguardia: *España, entre los que más sufrirán el impacto inicial de la crisis del coronavirus*. Recuperat de: <https://www.lavanguardia.com>

European Commission. (2020). EC: *Spring 2020: Spring 2020 Economic Forecast: A deep and uneven recession, an uncertain recovery*. Recuperat de: <https://ec.europa.eu>

European Commission. (2020). EC: Tourism and Transport Package. Recuperat de: <https://ec.europa.eu>

European Data Journalism Network. (2020). European Data Journalism Network: *One in ten Europeans lives on tourism*. Recuperat de: <https://www.europeandatajournalism.eu>

Global Travel Media. (2020). Global Travel Media: *STR: Europe hotel performance for January 2020*. Recuperat de: <https://www.eglobaltravelmedia.com.au>

Gössling et al. (2020). Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19.

HNN Newswire. (2020). Hotel News Now: *STR: Europe hotel performance for March 2020*. Recuperat de: <http://www.hotelnewsnow.com>

HNN Newswire. (2020). Hotels News Now: *STR: Mainland China hotels show early signs of recovery*. Recuperat de: <http://www.hotelnewsnow.com>

Hong, Zhao. (2020). CGTN: *Graphics: How is the coronavirus outbreak reshaping China's tourism market?* Recuperat de: <https://news.cgtn.com>

HospitalityNet. (2020). HospitalityNet: *STR: Europe Hotel Performance For February 2020*. Recuperat de: <https://www.hospitalitynet.org>

IATA. (2020). IATA: COVID-19 Puts Over Half of 2020 Passenger Revenues at Risk. Recuperat de: <https://www.iata.org>

IATA. (2020). IATA: Remarks of Alexandre de Juniac at the IATA Media Briefing on COVID-19. Recuperat de: <https://www.iata.org>

Insch et al. (2014). Managing the reputation of places in crisis. *10*. 171-173.

Joppe, Marion. (2020). World Economic Forum: *Trapped tourists: how is the Coronavirus affecting travel?* Recuperat de <https://www.weforum.org>

Kiernan & DeVita. (2020). Think Global Health: *Travel Restrictions on China Due to COVID-19*. Recuperat de: <https://www.thinkglobalhealth.org>

Kihara, Takeshi. (2020). Nikkei: *China GDP to slow to 3.3%, lowest since 1976: survey*. Recuperat de: <https://asia.nikkei.com>

Klebnikov, Sergei. (2020). Forbes: *U.S. Declares A Public Health Emergency As Major Airlines Suspend China Travel*. Recuperat de: <https://www.forbes.com>

Lew, Alan A. (1987). The History, Policies and Social Impact of International Tourism in the People's Republic of China. *Asian Profile* 15(2). 117-28.

Littman, Robert. (1973). Galen and the Antonine Plague. 94(3). 243-255

Lo et al. (2007). The survival of hotels during disaster: A case study of Hong Kong in 2003. 65-80.

Mangili et al. (2005). Transmission of infectious diseases during commercial air travel. 365(9463). 989-996.

Mateo, Juan José. (2020). El País: *De hotel a hospital: 24,81 euros por paciente al día*. Recuperat de: <https://elpais.com/>

McKie, Robin. (2017). The Guardian: *Scientists trace 2002 Sars virus to colony of cave-dwelling bats in China*. Recuperat de <https://www.theguardian.com>

Menze, Jill. (2020). PhocusWire: Travel reservations in China down 79% amid coronavirus scare. Recuperat de: <https://www.phocuswire.com>

Monterrubio, Carlos. (2010). Short-term economic impacts of Influenza A (H1N1) and government reaction on the Mexican tourism industry. An analysis of the media.

Monterrubio, Carlos. (2013). Destination Image and crime in Mexico: an analysis of foreign government travel advice. 11(3). 33-45

Murphy, Verity. (2005). BBC News: *Past pandemics that ravaged Europe*. Recuperat de <http://news.bbc.co.uk>.

Nation. (2020). The Star: *How SARS impacted tourism*. Recuperat de: <https://www.thestar.com.my>

National Bureau of Statistics of China. (s/a). National Bureau of Statistics of China: *Domestic Tourism*. Recuperat de: <http://www.stats.gov.cn>

Quinn, Colm. (2020). Foreign Policy: *Why U.S. Unemployment Is Sky-High and Europe's Isn't*. Recuperat de: <https://foreignpolicy.com>

Sabbatani, et al. (2012). The Justinian Plague (Part One). Recuperat de <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>. 20(2). 125-139.

Santos, Danny. (2020). Aislelabs: How Airports Globally are Responding to Coronavirus. Rcuperat de: <https://www.aislelabs.com>

SCMP. (2020). South China Morning Post: Coronavirus: China's service sector drops to all-time low in latest blow to economy amid Covid-19 outbreak. Recuperat de: <https://www.scmp.com>

Si, Cheng. (2019). China Daily: *China still No 1 outbound tourism market: report*. Recuperat de: <http://www.chinadaily.com.cn>

Smith-Meyer, Bjarke. (2020). Politico: *Europe's economy, employment dive in pandemic fallout*. Recuperat de: <https://www.politico.com>

Sorrels, Mitra. (2020). PhocusWire: Data shows severe impact of Coronavirus on global hospitality industry. Recuperat de: <https://www.phocuswire.com>

Steviss-Gridneff & Ewing. (2020). The New York Times: *E.U. Is Facing Its Worst Recession Ever. Watch Out, World*. Recuperat de: <https://www.nytimes.com>

Taubenberger & Morens. (2006). 1918 Influenza: the Mother of All Pandemics. 12(1). 15-22.

TCI Research. (2020). TCI Research: How fast do Top 5 Global Destinations' Reputation Rebond? Recuperat de: <https://tci-research.com>

Vokrinek, Borivoj. (2020). COVID-19 Impacts on European Hospitality. Recuperat de: <https://www.cushmanwakefield.com>

Wang, Orange. (2020). South China Morning Post: *Coronavirus: China's 2020 growth forecast slashed in surprise move by prominent bank CICC*. Recuperat de: <https://www.scmp.com>

Wilson, Mary. (1995). Travel and the Emergence of Infectious Diseases. 1(2). 39-46.

World Health Organization. (2004). Summary of probable SARS cases with onset of illness from 1 November 2002 to 31 July 2003. Recuperat de: <https://www.who.int>

World Health Organization. (2009). No rationale for travel restrictions. Recuperat de: <https://www.who.int>

World Health Organization. (2020). Middle East respiratory syndrome coronavirus (MERS-CoV). Recuperat de: <https://www.who.int>

Xinhua. (2020). Xinhua: *Chinese more satisfied with travel experience in Qingming Festival holiday: report*. Recuperat de: <http://www.xinhuanet.com>

Wikipedia. (2020). Coronavirus. Recuperat de: <https://es.wikipedia.org>